

Velký bratr v ulicích (i jinde!)

15. 9. 2014 15:09

Celý den můžeme být pod kontrolou. Pracujeme na počítači, platíme kreditní kartou, vybíráme z bankomatu, voláme mobilem, nakupujeme v obchodním domě, zajdeme do pojišťovny, používáme městskou dopravu, nebo jenom přecházíme rušnou křižovatku. Jsou to věci banální a vykonáváme je automaticky, takže si ani neuvědomujeme, že při nich poskytujeme i údaje o sobě, svém chování, poměrech, pohybu, návycích. Svá osobní data.

Možná o tom začneme přemýšlet jinak, pokud si uvědomíme, že tato data nabízíme sice nevědomky, ale ona jsou přitom cíleně vyhledávána, zpracovávána, vyhodnocována, archivována. Kým? Velkým bratrem jak z Orwellova románu 1984?

Mimochodem, srovnání románové předlohy s tím, jak ve skutečnosti funguje sledování lidí po celém světě, není pouze mediální zkratkou. Poté, co loni pracovník CIA a Národní bezpečnostní agentury (NSA) Edward Snowden zveřejnil způsoby, jak americké tajné služby monitorují občany, zažil Orwellův román, poprvé vydaný v roce 1949, novou vlnu zájmu a během několika dní vzrostl jeho prodej v řádu desítek tisíc procent. Především proto, že mezi dějem sci-fi a reálným debaklem amerických bezpečnostních složek existují až děsivé podobnosti.

„Říká se, že informace jsou **zlatem nebo ropou budoucnosti**,“ říká RNDr. Igor Němec, předseda **Úřadu pro ochranu osobních údajů (ÚOOÚ)**. „Možnost zneužití těchto informací začíná být v řadě zemí chápána jako vážný útok na ochranu práv i majetek každého občana. Je to věc, která se už ochranou osobních údajů řeší, a věřím, že se bude řešit stále důsledněji.“

Tvrzení, že nás sledují **desetitisíce kamer**, není zase až tak přehnané. Vždyť například v Praze bylo podle údajů zveřejněných v červnu letošního roku zapojeno do Městského kamerového systému 864 bezpečnostních kamer. A je do něj integrováno také zhruba 1300 kamer na úsecích měření rychlosti, dopravního podniku a Technické správy komunikací. Podle mluvčí magistrátu je současně evidováno 150 dalších požadavků z městských částí, jimž bude patrně z větší části vyhověno, protože jen za posledních sedm let vzrostl počet kamer v Praze na dvojnásobek.

Připomeňme, že tento způsob monitorování veřejného prostranství je upraven zákonem o policii, tedy také umožněn **pouze policii** z důvodu zajištění bezpečnosti. Zatím se zmiňujeme jen o kamerách monitorujících veřejný prostor, další nás sledují v bankách, obytných domech, v zaměstnání a ve škole, v restauracích, hotelích, obchodních střediscích, ale i běžných krámcích.

Podle tiskové mluvčí ÚOOÚ dr. Hany Štěpánkové jsou kamerové systémy hlubokým zásahem do soukromí a musejí se používat pouze v souladu se zákonem, a to v těch případech, kdy není možné nás ohrožující jev vysledovat jinak. Hranice mezi zajištěním bezpečí a majetku a porušováním soukromí je totiž velice tenká. Pokud je možné konkrétní

osobu identifikovat podle záznamu, navíc v určitelném čase a místě, jde o dosti rozsáhlé **shromažďování osobních údajů**, které reguluje zákon o ochraně osobních údajů. Což je mimo jiné určeno tak, že občan má nejen právo udělit s tímto shromažďováním souhlas a musí být informován a srozuměn, za jakým účelem se údaje o něm shromažďují. Samozřejmě stanovena jsou také pravidla, jak mohou být údaje archivovány a co se s nimi dále může a nemůže dít – což se týká i bezpečnostních kamer.

Není divu, že se množí stížnosti i soudní pře nájemníků bytů v družstevních i soukromých domech, ale týkají se i pracovišť a škol, kde jsou instalovány kamerové systémy. ÚOOÚ však v roce 2007 řešil i stížnost na to, že plzeňská policejní kamera hlídající křižovatku byla namířena na okno bytu. Podle policie šlo pouze o selhání lidského faktoru, nikoli úmysl; mluvčí ÚOOÚ Hana Štěpánková poukazuje na to, že šlo o brutální **zásah do soukromí**, který se citelně dotkl obyvatel bytu. Podobně ostrý zásah do soukromí, který - i když jen u části veřejnosti - mohl dokonce vyvolat sympatie, zaznamenali v Dubí na Teplicku, kde kamery namířili na vchod do nočního klubu se záměrem monitorovat zákazníky prostitutek. Část záznamů se objevila dokonce na internetu – a k takovému účelu rozhodně žádné kamerové systémy nejsou provozovány ani nejsou legální.

Česká televize v létě informovala o připravovaném projektu řešení dopravních potíží v Praze, který počítá s **identifikací** jednotlivých vozidel a zasíláním dopravních informací jejich řidičům prostřednictvím mobilu. Jedná se o pomoc v nouzi, nebo sběr dat na hraně zákona? Dopravní podnik v hlavním městě zase prostřednictvím ankety zjišťuje ochotu cestujících **nechat se natáčet** při kontrolách revizorů. Zdůvodněním je snaha snížit počet stížností na jednání revizorů. Ale kvůli tomu rozhodně není třeba plošně pořizovat záznamy, protože logicky musejí být zaznamenány ty kontroly, kde dochází ke kontroverzi. Chytré kamery, jejichž nákup údajně česká města plánují, se zase umějí spustit při vyšší hladině zvuku nebo delším postávání shluku lidí. Budou opravdu **zaznamenávat** jen noční opilce a zloděje na parkovištích?

V Londýně připadá jedna bezpečnostní kamera na 13 obyvatel a jen v metru jich je zapojeno 13 000. Zdálo by se, že v tradiční baště demokracie a svobody nemůže jít primárně o slídění, ale o snahu co nejvíce zajistit bezpečí obyvatel. Mnohé studie však ukazují, že vliv kamerových systémů na snížení kriminality nelze jednoznačně dokázat, a hovoří se spíše o jejich vlivu na to, že se kriminalita **jen přesunuje** na území bez dohledu. Naopak také u nás se začínají silně ozývat argumenty, že policisté sledující v dispečinku kamery chybějí jako prevence v ulicích, kam stejně při problémech musejí vyrazit.

Americké zpravodajské služby podle Edwarda Snowdena monitorovaly e-maily a telefonáty nejen prakticky všech amerických občanů a shromažďovaly miliony jejich fotografií, ale podobnou péči věnovaly i světovým politikům. Nakolik tím snížily hrozbu terorismu, jíž jsou tyto kroky zdůvodňovány? V letošním roce vládní úřady šesti nejmenovaných evropských zemí podle ParlamentníchListů.cz přiznaly, že používají síť společnosti Vodafone k odposlouchávání a zaznamenávání hovorů jejich zákazníků. Někde dokonce mají přístup k síti, aniž by žádali o svolení operátora.

„Nejde najít jednoznačné příčiny současného stavu a hrozícího vývoje,“ uzavírá **Igor Němec**. „Je jasné, že svou roli hrají stále dokonalejší technologie, které sběr dat umožňují. Je tady hrozba terorismu, protože po 11. září se svět jednoznačně změnil, a v posledních letech i válek. Ale na druhou stranu dochází ke stále masivnějšímu narušování soukromí. A je nutné najít rovnováhu. S nadsázkou říkávám, že v Severní Koreji sice nemají kriminalitu, ale

chceme platit životem v podobných podmínkách? Jeden americký politik pronesl výrok, na který si často vzpomenu, a budu jej parafrázovat – kdo chce obětovat svobodu za bezpečnost, přijde o oboje. A mám-li vidět nějaké řešení, pak v tom, aby si každý chránil především své soukromí a osobní svobodu a zbytečně se jich, jak mnohdy vidíme, nezbavoval.“

Partner článku

<http://www.krajskelisty.cz/stredocesky-kraj/6409-urad-pro-ochranu-osobnich-udaju-varuje-velky-bratr-v-ulicich-i-jinde.htm>

<http://www.vzory.cz/uouu/velky-bratr-v-ulicich-i-jinde/>

<http://www.youtube.com/watch?v=aldnhaMdoms>